

Tisztelt szerkesztő úr!

Nagy érdeklődéssel olvastuk a REPLIKA legutóbbi számában közölt pszichoanalitikus tanulmányokat és köztük a Dr. Székács Istvánnal történt interjú szövegét. Székács tanár úr kijelentéseivel több pontban egyetértünk, és ahol egyetértésünk nem teljes, ott is általában el tudjuk fogadni nézeteit, mint egy természettudományos műveltséggel rendelkező pszichoanalitikus tanítómester szuverén véleményét. Mint Hermann Imre tanítványai azonban mégsem hagyhatjuk szó nélkül néhány, saját mesterünkkel kapcsolatos elejtett megjegyzését. Annál kevésbé tehetjük ezt, mivel Hermann Imre eszmei kitartása biztosította a pszichoanalízis folytonosságát Magyarországon: ő nem engedte ki kezéből a zászlót – a pszichoanalitikus mozgalom hatvanas és hetvenes évekbeli reneszánsza az ő köréből indult ki, így az őt ért kritika bizonyos fokig a jelenlegi magyar pszichoanalízist is minősíti.

Székács – Bálint Mihálynak egy alighanem társasági szinten elhangzott véleményéhez csatlakozva – Hermannn paranoiásnak nevezi. Azt is állítja, hogy analízisei alatt hallgatott, páciensét ily módon magára hagyta. Az utóbbival, persze, csak szubjektív tanúságunkat állíthatjuk szembe. Szakmai körökben ismertes, hogy Hermann ritkán szólt, hagyta analízistjait kibontakozni, bár érzésünk szerint mindig a megfelelő időpontban szólalt meg. A szükségeséről szóló hírek különben is erősen túlzottak – valószínűleg egyes analízistjai indulattáptétele igénye lett volna a több verbális „táplálék”. Azt pedig ismételt tapasztaltuk, hogy nehéz helyzetekben teljes empátiával állt mellettünk. A paranoia „diagnózisát” azonban már tényekre hivatkozva tudjuk vitatni. Székács arra alapozza megállapítását, hogy Hermann mindent az általa felfedezett megkapaszkodási ösztönön át látott, annak hatókörét mértéktelenül kiterjesztette, mindent azzal magyarázott. Székács tanár úr ezt főként az 1945 utáni időszakra vonatkoztatja, amikor viszont saját állítása szerint nem találkozott Hermann-nal. Hogy a megkapaszkodási késztetés, ami a főemlősöknél mint öröklött ösztönmagatartás figyelhető meg, az embernél is rejtett hatóerőként jelen van, filogenetikusan örökségünk, ez Hermann-nak valóban alapvető megállapítása. Valóban a felfedező szenvedélyességével kutatta ennek a jelenségnek nyílt és rejtett áttételes megnyilvánulásait az ember ösztön- és érzelmi életében, kultúrájában és a pszichopatológiában. De Székács feltehetően figyelmetlenül olvasta Hermann későbbi műveit. Ugyanis éppen az, amit a mértéktelen kiterjesztésre példaként idéz, nem jó példa. Azt állítja, hogy Hermann Bolyairól írott tanulmányában az erdélyi templomtornyok alakjában a megkapaszkodás kanyarulatait látja. Csakhogy Hermann az erdélyi templomtornyokat nem ilyen összefüggésben említi, hanem olyan gyermekkori vizuális élményként, ami a nagy matematikus későbbi geometriai elképzeléseihez mintaként szolgálhatott. Ugyanakkor Hermann klinikai megfigyelései alapján olyan elméleti koncepciókat is alkotott, amelyek nem kapcsolódnak a megkapaszkodás elméletéhez, mint például a kettős felettes én teóriája a kényszerneurózisnál vagy a zeneiség és perverzió összefüggése. Mindez nem vall rögeszms megállapításra.

Székácsnak azt az állítását, hogy Hermann-nak a felesége, Hermann Aliz volt a rossz szelleme, az említett személyek ismeretében végképp nem értjük. Mivel érvek ezzel kapcsolatban nem hangzottak el, vitatni sem tudjuk. Csak csodálkozunk!

Egy tudomány vezető személyiségei között természetesen támadhatnak nézeteltérések, és ezeket nem is egyszer erős indulatok és érzelmek fűtik. A pszichoanalízis sem kivétel. Nem is célja, hogy az embert érzelemmentessé tegye. (Noha egy ilyen tévhit is terjed róla – más tévhitekkel együtt.) Mégis sajnálatos, hogy egy olyan kiváló pszichoanalitikus, mint Székács István, akinek mind tanulmányait, mind pedagógiai munkásságát nagyra becsüljük, Hermann-nal szembeni elfogultságát nem tudta feloldani. Holott Hermann, élete végén befogadta társaságába, és ezzel a gesztussal megkönnyítette nekünk, hogy vele és tanítványaival a későbbiekben együtt tudjunk működni. Ami persze a magyar pszichoanalízisnek csak javára vált.

Tisztelettel:

Dr. Vikár György

Dr. Virág Teréz

Legutóbbi számunkban Erős Ferenc „Vázlat az analitikus szociálpszichológiáról” című cikkének végéről sajnálatos módon lemaradt a szakirodalmi hivatkozások egy része. A kimaradtakat itt közzéljük, s egyúttal a szerző és az olvasók szíves elnézését kérjük:

- Hall, Calvin S. és Gardner Lindzey (1968): *The Relevance of Freudian Psychology and Related Viewpoints for the Social Sciences*. In *The Handbook of Social Psychology*. Vol. I. Gardner Lindzey és Elliot Aronson szerk. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Hewstone, L. és mások (szerk.) (1995): *Szociálpszichológia*. Bodor Péter, Siklák István és Ülkei Zoltán ford. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Horkheimer, Max és Theodor W. Adorno (1990): *A felvilágosodás dialektikája*. Bayer József és mások ford. Budapest: Gondolat-Atlantisz.
- Horkheimer, Max és Theodor W. Adorno (1973): *Aspects of Sociology*. Boston: Beacon Press.
- Horn, Klaus (1972): *Psychoanalyse - kritische Theorie des Subjekts*. Amsterdam.
- Jay, Martin (1975): *The Dialectical Imagination. A History of the Frankfurt School and the Institute of Social Research 1923-1950*. Boston: Little, Brown and Co.
- Kernberg, Otto (1955): *Tömeglélektan analitikus szemzőből*. In *Thalassa*, 6(1-2).
- Le Bon, Gustave (1913): *A tömegek lélektana*. Balla Antal ford. Budapest: Franklin Társulat.
- Lorenzer, Alfred (1970): *Spracherstörung und Rekonstruktion*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Lorenzer, Alfred (1972): *Über den Gegenstand der Psychoanalyse oder Sprache und Interaktion*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Lorenzer, Alfred (1974): *Die Wahrheit der psychoanalytischen Erkenntnis*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Lust Iván (1990): *Az elfojtástól a primitív tárgykapcsolatok felé*. In *Thalassa*, 1(1): 77-86.
- Marcuse, Herbert (1964): *One Dimensional Man*. Boston: Beacon Press.
- Marcuse, Herbert (1973): *Eros and Civilization*. London: Sphere Books.
- Mitscherlich, Alexander és Margarete Mitscherlich (1967): *Die Unfähigkeit zu trauern. Grundlagen kollektiven Verhaltens*. München: Piper.
- Mitscherlich, Alexander (1963): *Auf der Weg zur vaterlosen Gesellschaft*. München: Piper.
- Moscovici, Serge (1985): *The Age of the Crowd: A Historical Treatise in Mass Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, Paris: Maison des Sciences de l'Homme.
- Noll, Richard (1994): *The Jung Cult: Origins of a Charismatic Movement*. Princeton: Princeton University Press.
- Pataki Ferenc (szerk.) (1969): *Csoportlélektan*. Budapest: Gondolat.
- Parin, Paul (1978): *Die Widerspruch im Subjekt. Ethnopsychologische Studien*. Frankfurt am Main: Syndicat.
- Parin, Paul és Goldy Parin-Matthey (1986): *Subjekt im Widerspruch*. Frankfurt am Main: Syndicat.
- Samelson, Franz (1993): *The Authoritarian Character from Berlin to Berkeley and Beyond: The Odyssey of a Problem*. In *Strength and Weakness - The Authoritarian Personality Today*. W. F. Stone és mások szerk., 22-43. New York - Berlin: Springer.
- Stone, W. F. és mások (szerk.) (1993): *Strength and Weakness - The Authoritarian Personality Today*. New York - Berlin: Springer.
- Whitebook, Joel (1995): *Perversion and Utopia*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Wiggerhaus, Rolf (1988): *Die Frankfurter Schule. Geschichte - Theoretische Entwicklung - Politische Bedeutung*. München: dtv wissenschaft.